

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Петрикіної Анни Сергіївни «Формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта

Освітня політика нашої держави обґрунтовує засади розвитку підростаючого покоління у наскрізних ключових компетентностях, на що звертається увага у сучасних документах нормативно-правової забезпечення МОН України (Закону «Про освіту», (2017), Закону «Про повну загальну освіту» (2020), Концепції НУШ (2018), Державного стандарту базової середньої освіти (2020) та ін. Зокрема Державний стандарт базової середньої освіти (2020) націлює на розвиток вмінь діяти творчо, розвивати креативне мислення, продукувати й випробовувати нові ідеї.

Зазначені позиції державної освітньої політики є затребуваними не лише для здобувачів із нормотиповим розвитком, а для здобувачів із порушеннями зору, розвиток яких потребує створення спеціальних корекційно-розвиткових умов навчання і виховання з урахуванням можливостей, потреб і здібностей, організації фахового супроводу, застосування і використання різноманітних напрямів. Досить перспективним є представлення напряму «музейної педагогіки» для означеної категорії осіб, оскільки у дослідженнях із галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта у нашій установі він досліджується вперше.

З огляду на це, Анна Петрикіна вирішила вивчити міжнародний і вітчизняний досвід, розробити авторські позиції, визначити й обґрунтувати теоретико-методичні засади використання музейної педагогіки у процесі формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору, представити оригінальне – технологію формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки, що загалом визначає новаторський задум та практичну його реалізацію.

З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Анни Петрикіної, вчителя з достатнім стажем роботи, фахівця галузі навчання і виховання осіб із порушеннями зору, є надзвичайно актуальною.

Імпонує підхід здобувачки комплексно дослідити відповідність підходів сучасного музеєзнавства умовам, які сприяють розкриттю природного особистісного потенціалу, підтримці індивідуальних рис, мотивації особистісної спрямованості та формуванню власних життєвих цінностей школярами з порушеннями зору 5-8 класів. З одного боку, особлива увага була приділена визначенню специфіки зазначеної категорії осіб:

а) часткове (глибоке) порушення зору, зниження активності особистості в цілому, пригнічений розвиток пізнавального інтересу, ускладнення процесу соціальної інтеграції та ін.,

б) вікова категорія – це підлітки з особливостями розвитку.

З іншого боку, проаналізований стан сучасних зарубіжних і вітчизняних досліджень (413 найменувань, з яких 79 іноземними (9) мовами, більшість з яких за останні 5 років) виявив особливості:

а) дієвого впливу на процес формування творчого способу мислення, підвищення активності здобувачів, в тому числі, і з порушеннями зору з наряду позакласної роботи «музейної педагогіки»,

б) організації, структурі наряду у системі виховної роботи як закладів загальної середньої освіти, так і спеціальних закладів загальної середньої освіти, певні прорахунки (недопрацювання).

Критично переосмислюючи наявний здобуток із актуальної проблеми, обстоюючи власну обґрунтовану позицію, Анна Петрикіна обрала мету дослідження – розроблення науково-обґрунтованої та експериментально-перевіреної педагогічної технології формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки, якій підпорядковано 4 завдання, успішне розв'язання яких продемонстровано у всіх розділах дослідження.

Категоріальний апарат вмотивований і чітко виписаний.

Переконливо представлено *констатувальний* (с.78) і *формувальний* (с.171) *етапи експерименту*. Зокрема, результати формувального експерименту (наявність кількісних та якісних змін у контексті кожного з рівнів сформованості складових частин творчої активності) підтверджують позитивну динаміку впливу авторської педагогічної технології за допомогою перевірки статистичних даних за U-критерієм Манна-Уїтні – індикатора загальної тенденції поступового зростання рівня сформованості складових частин творчої активності.

Наукова новизна представлена конкретно і визначена у:

- науковому обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору;
- теоретично обґрунтованих теоретико-методичних засадах використання музейної педагогіки у процесі формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору;
- розробленні критеріальної бази дослідження стану сформованості творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору;
- створенні структурної моделі творчої активності особистості з виокремленням показників, рівнів сформованості творчої активності означеної категорії осіб;
- розробленні науково-обґрунтованої, експериментально-перевіреної педагогічної технології формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки;
- визначенні організаційно-методичних, психолого-педагогічних умов, принципів формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору.

Здобувачкою вмотивовано і розкрито *конструкт наукового дослідження* інтегральний потенціал поняття «творча активність особистості», на основі якого виокремлено особливості особистісного розвитку учнів 5–8 класів із порушеннями зору в контексті музейної педагогіки формування їхньої творчої активності.

Досить переконливо Анна Петрикіна представила термінологію із застосуванням англомовних відповідників, зокрема «*person*», «*process*»,

«*product*», «*environment*» та ін. Відмічається досить вільне оперування дефініціями у писемному та усному мовленні здобувачки.

Заслуговує на схвалення манера викладення матеріалу, послідовність, чіткість, системність, вичерпність опису наукової проблематики, відредагованість тексту.

Дисертація засвідчує достатню впорядкованість, інформативність, чіткість, обґрунтованість часткових та загальних висновків, що увиразнюють належний науковий рівень, теоретико-практичну значущість. Результати дослідження викладено у чотирьох розділах і одинадцяти підрозділах.

Обґрунтована *практична значущість* дослідження полягає у:

- науково-методичному обґрунтуванні, доречній аргументації розроблення й впровадження в освітній процес діагностичного комплексу щодо стану сформованості творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору (на думку авторки, це складова комплексного обстеження особистісного розвитку цієї категорії школярів);

- розробленні педагогічної технології формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору (особистісні особливості);

- створенні методичних рекомендацій із реалізації процесу формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору, що сприятимуть оптимізації їхнього подальшого виховання;

- створенні методичного забезпечення з адаптації культурних об'єктів до потреб людей з інвалідністю за зором.

Окрім актуальності, наукової новизни і практичної значущості, вартість наукового дослідження визначають і *методи*, які використано доцільно, системно і комплексно.

Дисертація належно *апробована*. Це підтверджується і довідками про впровадження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в практику роботи Миколаївського спеціального навчально-виховного комплексу для дітей зі зниженим зором Миколаївської міської ради Миколаївської області (довідка № 389 від 03.11.2020р.); Самгородоцької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Козятинського району Вінницької обласної ради с. Самгородок, Козятинського району, Вінницької області (довідка № 184/01 від 03.11.2020р.); Слов'янської спеціальної школи № 23 Донецької обласної ради м. Слов'янська (довідка № 118/01, від 26.10.2020р.); комунального закладу «Харківська спеціальна школа імені В.Г. Короленка» Харківської обласної ради (довідка № 324 від 09.11.2020р.); комунального закладу «Чернігівський навчально-реабілітаційний центр» Чернігівської обласної ради (довідка № 73, від 04.11.2020р.); позашкільного закладу комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості м. Слов'янська» (довідка № 69 від 02.11.2020р.); комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради (довідка № 01-25/211 від 28.10.2020р.); Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-20-937 від 10.11.2020р.); Харківського національного педагогічного університету імені В.Г. Сковороди (довідка № 01/10-679 від 02.11.2020р.); Дніпропетровського художнього музею (довідка № 255/04 від

04.11.2020р.); Національного заповідника «Софія Київська» (довідка № 251/01-19/11 від 30.10.2020р.).

Основні положення роботи й отримані в дисертаційному дослідженні результати можуть бути використані в системі підготовки та перепідготовки спеціальних педагогів, асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням, педагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти, працівників закладів позашкільної освіти й закладів культури; використовуватись під час вдосконалення існуючих і розробки нових навчальних програм, посібників із комплексної реабілітації та інклюзії осіб із порушеннями зору в освітній і загальнокультурний простір.

Матеріали дослідження можуть бути використані фахівцями загальної педагогіки у викладанні курсів, присвячених музейній педагогіці, створенні посібників, методичних рекомендацій, які б висвітлювали корекційний потенціал «музейної педагогіки». Це засвідчує різновекторність представленого дослідження.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладення положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, у публікаціях. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 25 публікаціях авторки. Основні наукові результати дисертації представлено у 5 наукових статтях, у т.ч. із яких: 1 колективна стаття видана в закордонному виданні, проіндексованому в базах даних Web of Science Core Collection, 1 колективна монографія – у науковому виданні країни Європейського союзу (видання Латвії), 1 одноосібна стаття у періодичному науковому фаховому виданні країни Європейського союзу (видання Латвії), 1 стаття у науковому фаховому виданні України, яке включено в міжнародні науково-метричні бази, 1 колективна стаття у науковому фаховому виданні України (Категорія «Б»). Апробацію матеріалів дисертації висвітлено у 16 збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 4 статті авторки додатково відображають наукові результати дисертації.

Ідеї співавторів у дисертації не використовувалися. Публікації відображають зміст теоретичних позицій, обґрунтування наукових результатів дослідження авторки відповідно до мети статті і висновків.

ВИСНОВОК

Усі наукові результати, які викладено в дисертації та виносяться на захист, отримані авторкою самостійно.

Дисертація, виконана Петрикіною Анною Сергіївною «Формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки» є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки.

У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що в сукупності сприяють підвищенню ефективності функціонування учасників спеціальної освіти.

Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повністю. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю

обґрунтовані й аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях (16). У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки» є завершеною науковою працею, в якій її авторкою Петрикіною А.С. отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки.

З огляду на зазначене, рецензована робота Анни Сергіївни Петрикіної «Формування творчої активності учнів 5–8 класів із порушеннями зору засобами музейної педагогіки», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 – спеціальна освіта, є цілісним, самостійним, логічно вибудованим, завершеним кваліфікаційним дослідженням, положення якого розв'язують важливі сучасні освітянські проблеми, пов'язані з корекційним ресурсом «музейної педагогіки» для осіб з порушеннями зору, відповідає вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 – спеціальна освіта.

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на розширеному засіданні фахового семінару відділу освіти дітей з порушеннями зору Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (протокол №9 від 18.11.2021р.).

Доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу навчання жестової мови
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

 Світлана КУЛЬБИДА

Кандидат психологічних наук, завідувач
відділу освіти дітей з порушеннями зору
Інституту спеціальної педагогіки і психології
Імені Миколи Ярмаченка НАПН України

 Тетяна КОСТЕНКО

